Tongzijde

Wangzijde

Kauwvlak

5 cm

DE VONDST VAN EEN BERENKIES OP HET STRAND VAN HOEK VAN HOLLAND

Op een zaterdagochtend liep ik samen met mijn moeder Anneke al vroeg over het strand van Hoek van Holland. Na de vloedlijn een flink stuk afgelopen te hebben, besloot ik wat hoger op het strand te zoeken. Al snel vond ik naast enkele botfragmenten een mooie paarden- en hertenkies. Aangezien dit onze tweede keer op het strand was, waren we tevreden met de vondsten en liepen rustig terug naar de auto. Na een groot stuk gelopen te hebben besloot ik toch nog even te gaan zoeken. Ik liet me op mijn knieën vallen en woelde met mijn handen door het zand. "Nee, hier ligt niks" zei ik tegen mezelf. Ik deed een stuntelige poging om weer overeind te komen en terwijl ik dat probeerde viel mijn oog op een kies die nog geen meter van mij af lag, bovenop het zand. Snel raapte ik het op en het was compleet! Het kauwvlak was daarentegen wel behoorlijk versleten.

Ik herkende deze kies nog niet meteen. Dit kwam pas per toeval, toen ik thuis voorbij een holenbeerkaak liep, waarbij de kiezen ook al aardig versleten waren. Snel liep ik met de kaak naar de kies die inmiddels al in het water lag. En ja hoor, het leek er heel erg op! Ik sloeg er wat literatuur op na en hij kwam perfect overeen met de getekende berenkiezen van de bruine beer (*Ursus arctos*). Dat het beer was, wist ik nu wel zeker.

Vervolgens heb ik contact gezocht met mede WPZ-lid Charlie Schouwenburg. Hij vertelde mij, met enige zekerheid, dat deze kies van een dier is uit de lijn van de bruine beer. Ook vertelde Charlie mij dat het bleek te gaan om de m2 uit de linkeronderkaak. Helaas is hij erg ver afgesleten waardoor het zeer moeilijk is om deze kies nader te determineren. De grootte vertelt ook weinig, aangezien je rekening moet houden met een enorme individuele variatie, plaatselijke variatie en seksueel dimorfisme. De mannetjesberen werden een flink stuk groter dan de vrouwtjesberen. Deze kies heeft wat primitieve kenmerken, dus het is zeker een Pleistocene en mogelijk een Vroeg-Pleistocene beer, aldus Charlie. Deze kies meet 25,90 mm over de maximale lengte en 17,25 mm over de maximale breedte.

De vroegste beren waren kleine dieren (genus *Ursavus*), maar de meeste vormen werden steeds groter. Tegelijkertijd werden de knobbelige kiezen achter in de kaak groter, ten koste van het carnivoren gedeelte van het gebit. Beren hebben dus een duidelijke aanpassing aan de omnivore manier van leven. Soms is het bij deze kiezen zelfs moeilijk om het verschil te kunnen zien tussen een beer en een varken aangezien ze allebei knobbelkiezen hebben. Vooral bij de bruine beren heeft de m2 maar weinig ontwikkeling meegemaakt. De bruine beer is een alleseter gebleven, waarbij vaak het hoofdvoedsel planten is. Vlees en vis worden vaak in het voor- en najaar gegeten om aan te sterken en vet te verzamelen voor de winterslaap. De grottenbeer (*Ursus spelaeus*) heeft ook een vegetarisch dieet gehad en dat is ook terug te zien in het gebit. Er zijn hier vaak meer "knobbeltjes en randjes" te zien.

Fossiele vondsten van carnivoren in Nederland zijn relatief zeldzaam. Dit komt waarschijnlijk door de solitaire manier van leven van deze roofdieren. Maar ook doordat roofdieren aan de top van de voedselketen staan, wat dus betekent dat ze andere dieren gegeten hebben en dus veel minder talrijk zijn in hun voorkomen dan de prooidieren. Daarbij komt nog dat de omstandigheden goed genoeg moesten zijn om de resten te laten fossiliseren. De bruine beer heeft daarentegen meer kans om te fossiliseren, omdat hij vaak in de winter in een grot stierf. Daarbij komt nog dat slechts een klein percentage van deze fossielen gevonden en verzameld zijn. Dit maakt de vondst van een fossiele kies van *U. arctos* op het strand van Hoek van Holland een zeldzame vondst en niet te vergeten een topvondst!

Graag wil ik Charlie Schouwenburg bedanken voor zijn vriendelijke hulp bij het kritisch lezen van het manuscript. Ik wil ook Eelco Kruidenier bedanken voor het maken van de prachtige foto's van deze kies.

AUTEUR
TIM RIETBERGEN